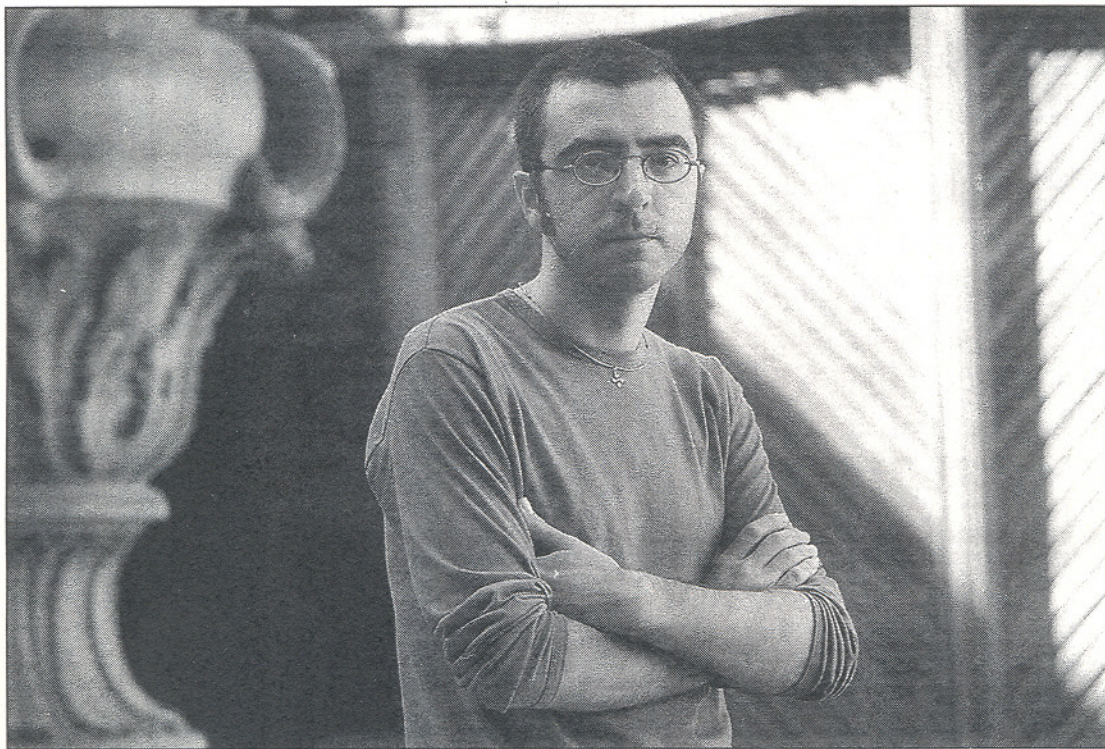

ENTREVISTA

Jordi Bilbeny

HISTORIADOR

“Se'ns ha furtat una part importantíssima de la història”

MACDA BERTRAN

M.B. Brevíssima relació de la destrucció de la Història' ha tingut més ressò que cap altre llibre mai escrit en defensa de la tesi de la catalanitat dels orígens de Cristòfor Colom. ¿A què creu que s'ha degut aquest boom?

J.B. De fet, de boom ja n'hi va haver un l'any 27, amb un llibre del director de l'Arxiu Nacional de Lima, el peruà Luís Ulloa, publicat a París, que es deia *Cristòfor Colom, català i que va arribar a aquesta conclusió tractant de provar els orígens portuguesos de Colom*. El mateix any va publicar-ne un altre titulat *Noves proves sobre la catalanitat de Colom*. I el 28, *La predescoberta catalana d'Amèrica el 1477*.

Aquests llibres van ser un gran detonant, van sortir historiadors menors que es van especialitzar en el tema colombi, i fins i tot Ferran Soldevila, en tres articles publicats a la *Revista de Catalunya*, el juny, juliol i agost de 1928, recollia les tesis d'Ulloa i proclamava que el Colombo italià no té res a veure amb el Colom descobridor d'Amèrica. Després, a partir dels anys 40 i fins avui, s'han publicat moltíssims llibres i estudis.

A través de l'assaig 'Brevíssima relació de la destrucció de la Història' (Llibres del Set-Ciències) i de la seva continuació, 'La descoberta catalana d'Amèrica' (Gargot), Bilbeny defensa la catalanitat de Cristòfor Colom i reflexiona, més àmpliament, sobre com es pot arribar a manipular la història

Cal destacar especialment, la tasca del Centre d'Estudis Colombians amb estudiosos de la figura de Colom com Caius Perellada, Nito Verdera, Albarán, Josep Porter, Teresa Baqué, Alba Vallès i Pere Català Roca. Jo el que faig, i potser per això el llibre ha tingut tanta sortida, és donar-li una dimensió més general. No només parlo de Colom, de si era català o no, -això només és un capítol del llibre-, sinó que explico com s'ha falsificat la història de la descoberta d'Amèrica, com s'han falsificat els orígens de Colom, com s'han falsificat els noms dels mariners que van anar a Amèrica, com s'han canviat les banderes de les naus, com ha canviat el port de partida, com s'han adulte-

rat els noms d'altres personatges i cronistes relacionats amb el tema, i aleshores això ja té una dimensió que abraça molt més espai. Però la principal novetat és explicar el misteri de Colom, ja no a través que ell ocultés els seus orígens perquè no es podia dir el nom del seu pare, perquè era jueu o havia estat corsari sinó que aquest procés d'ocultació constitueix una autèntica operació d'Estat, una autèntica operació política, pensada, meditada i organitzada des de la Corona espanyola.

M.B. Al seu llibre hi ha molts trets que avalen la catalanitat de Colom però, quins són els més convincents?

J.B. Un, la vinculació de Cristòfor Colom amb la família

barcelonina dels Colom. Aquests Colom barcelonins són corsaris, nobles, militars, polítics, lluiten al costat de René d'Anjou, a la guerra que la Generalitat manté contra Joan II. Curiosament, el descobridor d'Amèrica també és un corsari que lluita al costat del mateix bàndol que els Colom barcelonins, cosmògraf, polític, ideòleg, nauta i també és almirall. És molta la coincidència. Els Colom de Barcelona tenen negocis amb en Lluís de Santàngel, el Colom descobridor també té negocis amb en Lluís de Santàngel. Les

No només parlo de si Colom era català o no, sinó que explico com s'ha falsificat la història de la seva descoberta

armes d'en Cristòfor Colom concorden perfectament amb les famílies amb què els Colom estan emparentats, és a dir els Montros, els Marimon i els Bertran. Aquestes són les proves més directes, diguem, en l'aspecte humà. Després hi ha les coincidències lingüístiques: tu agafes el diari de Colom i està ple, pleníssim de catalanades; el seu mateix nom apareix en els documents antics, en els primers textos ja li diuen Colom o Colombo; si s'hagués dit Colombo no calia arreglar-ho a Colón perquè Colombo ja sona bé en castellà. Tampoc no m'imagino el rei Ferran, que era un home d'una habilitat política tremenda i d'una racionalitat política impressionant, donant la possessió de totes les noves terres d'Amèrica a un teixidor de llanes. Tampoc no ho podia haver fet perquè les lleis de l'època no permetien donar alts càrrecs polítics ni de funcionariats a estrangers. Finalment, en una carta que escriu Colom als reis, els diu que els reis són els seus senyors naturals, per tant vol dir que Isabel i Ferran eren els reis de Colom, per un fet natural, com és el fet d'haver nascut en els seus dominis. Donat que a Castella, en Cristòfor Colom és estranger i això surt en diversos documents de plets, i altres, i no hi va viure mai, aleshores perquè li donessin aquests càrrecs públics només podia ser de la Corona d'Aragó. I aquests són els arguments presents en el llibre, demostratius de la catalanitat de Colom, a més a més del fet de tenir una casa a Barcelona, perquè algun cronista diu que després de ser rebut pel rei se'n va anar a casa. D'altra banda, la majoria de grans navegants de l'època, els grans pilots, els grans nautes, els grans conqueridors navals són els catalans. Castella, aleshores, encara no havia posat els peus ni a les Canàries.

M.B. Quins són, en canvi, les principals contradiccions de la tesi genovesa?

J.B. Que Colom era un llaner i en canvi entenia de nàutica més que els mariners i cosmògrafs de tota la vida. Que és un gran militar, un llaner que mai ha anat a cap combat. Que és corsari, que té una ideologia política igual als alts dignataris de les corts europees del moment, sobretot de

>>>

ENTREVISTA

Jordi Bilbeny

HISTORIADOR

► ► ►

la catalanoaragonesa. Que mai es relaciona amb genovesos, només amb catalanoaragonesos. Que és noble, quan els Colom de Gènova no són nobles. Que no parla ni escriu italià ni fa italianismes en els seus escrits. No té cap lògica que un italià no escrigui en italià als seus presumptes amics italians sinó en un castellà ple de catalanades... Que no tenia ni estudis universitaris, no escrivia en llatí, mentre que Colom recita versos impropisats en llatí i es diu que era un gran llatí. Que té armes reials, els Coloms llaners no tenen armes reials. És un cúmul de contradiccions constants.

M.B. Com es va dur a terme aquesta tergiversació de la història?

J.B. Jo he resseguit diversos llibres i en comparo les edicions. Les proves de l'adulteració es veuen en les contradiccions que presenta l'estudi comparat dels diversos textos que parlen de Colom. Si un cronista ens diu que les tres caravelles travessen l'estret de Gibraltar, no crec que s'equivoqués perquè tots els primers cronistes van intentar ser fidels a la informació de primera mà de què disposaven. Per tant, si tenim algú que ens diu això és que les tres caravelles provenien del Mediterrani. A més a més, quan mirem el nom del port d'on van sortir i trobes també amb un cúmul de contradiccions. Que si Palos, que si Palos de Moguer, que si el Río Tinto, que si la Barra de Saltes, que si Sevilla, que si Cadis, que si el riu Guadalete, que si "el puerto que los españoles llamaban Palos", que si Palos de Portugal, que si les costes d'Espanya, que si les Canàries... I si es dona aquesta diversitat és perquè hi ha hagut una adulteració. Però és que, a més, tenim un gravat on es pot veure perfectament el lloc d'on surten les tres naus i un peu de lletra que diu: "El almirante sale de Palos a descubrir". I es veu perfectament la ciutat que és una vila fortificada, amb unes torres de defensa, unes barbacanes, una ciutadella totalment fortificada amb uns arbres al voltant, a la vora d'un riu i les tres caravelles que surten. Però curiosament les tres caravelles porten la bandera catalana. I Palos de Moguer mai no ha estat una vila fortificada. I encara tenim més coses. Els Yáñez i Pinzón els tenim documentats a Catalunya des de l'any 64, on arriben com a estol de Pere el Conestable, el nou rei que la Generalitat jura per servir la causa catalana contra Joan II, que deixen de reconèixer com a rei. Per tant, quan Colom ha de planificar la descoberta d'Amèrica no pot anar a buscar els Yáñez a Andalusia perquè els Yáñez no són a Andalusia sinó que

COLOM EXPOSANT LA SEVA GESTA DAVANT DELS REIS CATÒLICS

Descobrir el descobridor

► Cada vegada la tesi de la catalanitat de Colom té més aval científic i més rigor acadèmic, cada vegada queda més clar que entorn de la figura de Colom hi ha hagut un procés d'ocultació històrica. Jordi Bilbeny (Arenys de Mar, 1961) assegura que aquest procés d'ocultació va ser "una autèntica operació d'Estat, una autèntica operació política, pensada, meditada i organitzada des de la Corona espanyola".

"La ciutadania de Catalunya ha de saber que se'n ha furtat una part importantíssima de la nostra història i que l'hem de restituir de la manera més digna possible", afirma Bilbeny, per a qui la tesi catalana és actualment "l'única que resol totes les contradiccions i paradoxes

suscitades entorn de la figura de l'almirall Colom per part de la tesi genovesa".

Si bé la qüestió dels orígens del descobridor d'Amèrica és matèria de controvèrsia des de finals del segle XIX i un assumpte que periòdicament ressuscita -com ja va succeir el 1992 amb motiu dels 500 anys de la descoberta d'Amèrica-, mai als nostres temps cap obra al voltant d'aquest tema, que ha generat un volum de llibres suficient per donar la volta al món moltes vegades, havia despertat l'interès del públic com l'obra de Bilbeny, que durant moltes setmanes des de la seva publicació ha estat el quart llibre de no ficció més venut de Catalunya.

són a Pals de l'Empordà. És a dir que la història no ha pogut passar de dues maneres. Les tres naus no podien sortir de Palos i de Pals, les tres naus no podien sortir de l'Atlàntic i del Mediterrani, els mariners no podien dur barretina i ser andalusos. Doncs com que les coses no han pogut passar de dues maneres diferents és perquè algú ho ha manipulat i cada llibre o cada edició el retocava un censor diferent. I com que eren tants a retocar-ho, cadascun tapava l'ori-

ginal amb un nom diferent. I això és el que ens ha permès resseguir tot aquest rastre de contradiccions i refer la història original a través també d'altra documentació, documentació notarial, testaments, plets a Barcelona i tota mena de documentació al marge de les Cròniques d'Índies que estan totalment retocades.

M.B. Una de les proves d'aquesta adulteració són els gravats amb banderes catalanes. A quins documents surten les quatre barres?

J.B. Les barres catalanes surten a la carta il·lustrada que en Cristòfor Colom escriu quan torna d'Amèrica, el 1493. Les caravelles tenen les barres catalanes i curiosament aquestes lletres s'adrecen al rei, el secretari i el tresorer de la Corona d'Aragó. També Theodor de Bry edita un llibre que es titula *Americae* i en algunes de les diverses edicions que se'n fan es pot veure perfectament que quan en Colom lluita porta una bandera catalana i a les tres caravelles arribant a Amèrica es poden veure perfectament les quatre

barres. Però és que, a més, Antonio Herrera escriu una *Historia de los Castellanos* on hi ha un gravat que diu: "El almirante sale de Palos", però també les caravelles tenen les banderes catalanes. Per tant, sembla que en això de les banderes no van ser prou hàbils a mirar de retocar-ho i han quedat com una mostra fefaent de la catalanitat de l'empresa. Si haguessin estat naus castellanes haurien portat la bandera dels castells i els lleons, que és la bandera en ús a la Castella de l'època. I això fins ara, ningú no ho ha tingut en compte. Entre els gravats cal destacar-ne un on es poden veure clarament les tres caravelles amb les quatre barres i el mateix gravat reprodutit 150 anys després amb la bandera de Castella, gravats que publico en el meu primer llibre.

M.B. Per què Pals i no Barcelona, que era la capital marítima per excel·lència de la Corona d'Aragó?

J.B. Passa que Barcelona era una vila que havia sigut fidel a la Corona i en canvi a Pals hi va quedar l'últim reducte

de portuguesos i de la gent més reàcia a acceptar el nou rei Ferran i això és una conjectura que jo faig, que no s'ha documentat, però m'imagino que a causa de la guerra, la gent havia comès algun atac o alguna cosa i l'havien penalitzat. O sigui que la vila de Pals per alguna malifeta devia uns diners a la Corona. Què fa Colom? En Colom diu: no cal que aporte molts diners per a aquesta empresa (perquè els reis anaven justos a causa de la conquesta de Granada). «No us deuen els de la vila de Pals uns diners? No cal que us els paguin a vosaltres, que me'ls paguin a mi en homes i en naus. Però bàsicament el sou dels homes i les naus els paguen amb el deute de la vila. I així els surt a molt bon preu.

M.B. LA què es deu aquesta voluntat d'ocultació dels autèntics orígens de Colom?

J.B. Colom deia que ell havia de ser virrei de totes les noves terres i si en Colom havia de ser virrei de tot, es convertia en un alter ego del rei i això era una cosa que la Corona va intentar evitar perquè aquest alter ego podia acabar decidint a Amèrica més que la mateixa Corona. O sigui que el seu fill ja només va ser virrei d'una part del territori descobert. La tradició del virregnat arriba fins a una néta. Però a un nét de Colom que havia de ser almirall ja no li deixen ser-ho i el tanquen a la presó, on es morirà al cap d'uns anys. És a dir que el que a la Corona li interessava era eliminar la nissaga de Colom, quedar-se tota la informació sobre la descoberta i després poder reelaborar-la.

M.B. ¿Ha rebut alguna crítica dels que defensen la tesi de l'origen genovès de Colom?

J.B. No. Jo penso que la majoria d'ells saben que Colom era català. Antonio Rumeu de Armas, que havia estat director de la Real Academia Española de la Historia, en una conferència a Barcelona, va dir que ell pensava que Colom era català però que fins que no hi hagués una bona tesi que ho avalés, ell públicament no ho diria.

M.B. ¿I hi ha hagut alguna reacció per part dels historiadors catalans?

J.B. La historiografia catalana no diu res, es cura en salut. Com a molt, algú diu que és una tesi versemblant, algú m'ha dit que hi estava força d'acord excepte en alguna cosa però bàsicament el que miren és de dir "a veure si això passa per la pròpia inèrcia i no n'hem de parlar més". Els historiadors tenen un deure ètic amb la nostra història i quan la nostra història presenta un problema històric el seu deure és resoldre'l i no amagar-lo o camuflar-lo. Però la nostra historiografia, de moment, el que fa és obviar tema, fer com si no existís.

Les proves de l'adulteració es troben en l'estudi comparat dels textos que parlen de Colom